



ביאור הגילוי הנפלא של ה"חתם סופר" זי"ע מ"ח קרשים במשכן כנגד מ"ח נביאים ז' קני המנורה כנגד ז' נביאות שקמו לישראל

לכן כדי לעשות זכר לנס פורים שהיה בזכות הקריאה במצות מחיית עמלק בשבת שלפני פורים, כתב מרדכי במגילה: "והימים האלה נזכרים ונעשים", כדי לתקן בכך שבכל שנה ושנה יקדימו ישראל בשבת שלפני פורים את הקריאה במצות זכירת ומחיית עמלק, כדי שיזכו לעורר בכל שנה את הנס של פורים שהיה בימים ההם גם בזמן הזה, להמשיך מפלה על כל אויבי ישראל שהם מזרעו של עמלק.

"ועשו לי מקדש" קיים לעולמי עולמים

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, רחש לבי דבר טוב לבאר הקשר בין הקריאה בפרשת זכור שכתובה בה מצות מחיית עמלק, על מצות מחיית עמלק בפועל שהיה בנס פורים, על פי מה שנצא למסע הקודש להתבונן במה שכתוב בפרשתנו מצות עשיית המשכן (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

שנינו על כך בספרי (פרשת בהעלותך פ'סקא לד): "בכל מקום שנאמר 'לי' קיים לעולם ולעולמי עולמים. בכהנים הוא אומר (שם כח-מא) וכהנו לי, בלויים הוא אומר (במדבר ג-יב) והיו לי הלויים, בישראל הוא אומר (ויקרא כה-נה) כי לי בני ישראל עבדים, בבכורות הוא אומר (במדבר ח-יז) כי לי כל בכור בבני ישראל, במקדש הוא אומר ועשו לי מקדש".

דרש זה מתאים להפליא עם מה שכתוב בפרשתנו (שמות כו-טו): "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". ודרשו בגמרא (יומא עב): "עומדים, שמא תאמר אבד סברן ובטל סכוין, תלמוד לומר עומדים, שעומדין לעולם ולעולמים". אולם כבר תמהו המפרשים וינועו אמות הסיפים, איך אפשר לומר על המשכן שהוא קיים לעולם, הלא כשנכנסו ישראל לארץ נגנזו כל קרשי המשכן, כמו ששנינו בגמרא (סוטה ט):

"דרש רבי חנינא בר פפא, מאי דכתיב (תהלים לג-א) רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה, אל

במגילה: "והימים האלה נזכרים ונעשים", אשר מזה למדו בירושלמי שצריך להקדים זכירת עמלק לעשיית מחיית עמלק במפלת המן.

לפי זה יש לומר כי בימי אחשורוש כאשר נתן המלך רשות לכל היהודים להיקהל ולעמוד על נפשם להרוג באויביהם מזרע עמלק, תיקן מרדכי לכל היהודים לקרוא בשבת שלפני המלחמה את מצות זכירת עמלק ומצות מחיית עמלק, כדי שיכוונו לקיים במלחמתם עם זרעם של עמלק מצות מחיית עמלק, ועל ידי זה ינצחו במלחמה כמו שכתוב (קהלת ח-ה): "שומר מצוה לא ידע דבר רע". זאת ועוד שבזכות הקריאה בתורה במצות מחיית עמלק, יזכו לקיים מצוה זו בפועל במחיית המן וכל זרעו מזרע עמלק.

הנה מה טוב ומה נעים לבאר לפי זה הטעם שתיקן מרדכי שיקראו פרשת זכור דוקא בשבת שלפני פורים, וכבר עמד על כך ה"מגן אברהם" (או"ח תחילת סימן תרפה): "דאטו מי כתיב בתורה שיקראו דוקא בשבת זו, אלא שחכמים תיקנו בשבת זו, הואיל ושכיחי רבים בבית הכנסת, וסמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן".

אך לפי האמור יש לומר על פי הידוע מאמר הזהרה הקדוש (פרשת יתרו פח): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין... משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין". פירוש: "כל הברכות של מעלה ושל מטה ביום השביעי תלויות... משום שאותו יום מתברכים ממנו כל ששה ימים".

נמצא לפי זה כי ניצחון המלחמה בנס פורים תלוי בהשפעה של שבת קודש שלפני המלחמה, לכן תיקן מרדכי שבשבת שלפני המלחמה יקראו בתורה מצות זכירת ומחיית עמלק, ובזכות הקריאה בתורה בשבת קודש תשפיע השבת ברכה על ששת הימים הבאים שיזכו לקיים מצות מחיית עמלק בפועל.

לקראת שבת קודש הבאה עלינו לטובה "שבת זכור", דבר בעתו מה טוב לשלב בין הקריאה בפרשת השבוע פרשת תרומה, ובין הקריאה שתיקנו חכמינו ז"ל לקרוא בשבת שלפני פורים מצות זכירת עמלק בפרשת כי תצא (דברים כה-יז):

"זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרן בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיפיו ויגע ולא ירא אלקים. והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה, תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח".

מקור הדבר במה ששנינו במשנה (מגילה כט). כי בשבת השנייה של חודש אדר קוראים פרשת זכור, ופירש רש"י הטעם לכך: "שתיקרא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים, לסמוך מחיית עמלק למחיית המן". בגמרא (שם ל) מבואר הטעם לכך: "רב אמר מקדימין פרשת זכור... כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה".

דברי רב מפורשים יותר בתלמוד ירושלמי (מגילה פ"ג ה"ד), כי דבר זה אנו למדים ממה שכתוב במגילה (אסתר ט-כח): "והימים האלה נזכרים ונעשים, שתהא הזכרתן קודם לעשייתן". פירוש, שצריך להקדים הקריאה במצות זכירת עמלק: "זכור את אשר עשה לך עמלק", לפני קריאת המגילה שמסופר בה מחיית עמלק בפועל בפורים.

נס פורים בימי אחשורוש בזכות מרדכי שתיקן לקרוא פרשת זכור

ויש להוסיף תבלין לבאר הענין שצריך להקדים הקריאה במצות זכירת עמלק לקריאה במגילה על מפלת המן בפועל בימי פורים, על פי מה שכתוב במגילה (אסתר ט-כ): "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים". ופירש רש"י: "ויכתוב מרדכי, היא המגילה הזאת כמו שהיא". נמצינו למדים מזה כי מרדכי כתב

**הקריאה בפרשת זכור בשבת שלפני פורים,
זכר למה שתיקן מרדכי בשבת שלפני המלחמה עם אויבי ישראל**

**מרדכי תיקן לקרוא פרשת זכור בשבת שלפני המלחמה,
כי "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין"**

**חתם סופר: מ"ח קרשים במשכן הם כנגד מ"ח נביאים,
ז' קני המנורה הם כנגד ז' נביאות שקמו לישראל**

**ענין זה רמוז בשם קר"ש נוטריקון ק'דושים ר'וממי ש'די
שהם הנביאים המרוממים את כבודו של הקב"ה**

תקרי נאווה תהלה אלא נוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב (איכה ב-ט) טבעו בארץ שעריה, משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון, נגנו אהל מועד קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו".

**מ"ח קרשים ז' קני המנורה
כנגד מ"ח נביאים וז' נביאות**

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה, על פי מה שמצינו חידוש גדול במשנתו הטהורה של ה"חתם סופר" (ד"ה והבריה התיכון), שמבאר בדברי קדשו הענין שהיו במשכן מ"ח קרשים, כמפורש בפרשתנו (שמות כו-יח), עשרים קרשים בצד דרום, עשרים קרשים בצד צפון ושמונה קרשים בצד מערב. כי בצד מזרח שנכנסו שם למשכן היה רק המסך שכיסה את הפתח. והנה בנוסף על כך היתה במשכן המנורה בת ז' קנים, כמפורש בפרשתנו (שם כה-לב) שמהקנה האמצעי שהוא גוף המנורה, יצאו ששה קני המנורה משני הצדדים.

ביאור הענין בזה על פי מה שכתוב במגילה (אסתר ג-י): "ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צורר היהודים". דרשו על כך בגמרא (מגילה יד.): "גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירום למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב".

לפי זה מגלה לנו ה"חתם סופר" ז"ע, כי מ"ח הקרשים שהיו במשכן הם כנגד מ"ח נביאים שקמו לישראל, ונרמז ענין זה במה שכינה הקב"ה את עצי המשכן "קרשים", שכן קר"ש נוטריקון (ברכת יוצר אור): "ק'דושים ר'וממי ש'די", רמז על הנביאים הקדושים המרוממים בישראל את שמו של הקב"ה, ואילו ז' קני המנורה הם רמז על ז' נביאות שקמו לישראל.

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שהנביאים רמוזים במה שהם מרוממים את הקב"ה הנקרא בשם שד"י, על פי מה שמצינו אצל יעקב אבינו שהתפלל על השבטים כשלקחו את בנימין למצרים (בראשית מג-ד): "ואל שדי יתן לכם רחמים". ופירש רש"י: "ומדרשו מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי". לכן הנביאים שהוכיחו את ישראל שישבו לעבוד את ה', כדי לרומם את כבוד ה' ולמנוע מישראל את הצרות, רמוזים בשם קר"ש שהוא נוטריקון ק'דושים ר'וממי ש'די, כי הם מרוממים את כבוד השם שד"י שיאמר לצרות ישראל די.

אמנם כל מתבונן ישכיל ויבין כי דברות קדשו של ה"חתם סופר" צריכים ביאור, מהו הענין

שצוה הקב"ה לישראל להקים במדבר משכן שיש בו מ"ח קרשים כנגד מ"ח נביאים, ולעשות מנורה שיש בה ז' קנים כנגד ז' נביאות, שכל אלו עדיין לא קמו בישראל, אלא עתידים להיות בישראל אחרי שיכנסו ישראל בארץ ישראל.

**דברים נפלאים של ה"חתם סופר"
בענין הטבעות שהיו על הקרשים**

כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו לברר מקחו של צדיק דברי ה"חתם סופר" ז"ע, על פי מה שמצינו בענין זה דברים נפלאים בדברי ה"חתם סופר" עצמו ב"תורת משה" (בד"ה ויהיו תואמים), שגם שם הוא מבאר כי מ"ח הקרשים שבמשכן היו כנגד מ"ח הנביאים, אלא שהוא מוסיף לבאר לפי זה ענין הטבעות שחיברו בין הקרשים, כמו שכתוב בפרשתנו בענין הקרשים (שמות כו-כד): "ויהיו תואמים מלמטה ויחידיו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת". ופירש רש"י שלכל קרש היו למעלה שני חריצים כעובי טבעת מימין ומשמאל, והכניסו טבעת בחריץ השמאלי של קרש אחד ובחריץ הימני של הקרש הסמוך לו, וכך נתקשרו כל הקרשים על ידי הטבעות שחיברו ביניהם.

מבאר ה"חתם סופר" הרמז בזה, כי הטבעת שהיא עגולה בצורת אות ס', היא רמז על מה שסומך הקב"ה ברוב רחמיו בישראל הנופלים בגלות, כמו שכתוב (תהלים קמה-ד): "סומך ה' לכל הנופלים", ודרשו בגמרא (ברכות ד): שהקב"ה סומך באות סמ"ך לכל הנופלים הרמוזים באות נ' שהיא בבחינת נ'פילה. הנה כי כן זהו הענין שצוה הקב"ה לקשר את מ"ח הקרשים עם הטבעות, לרמז שאם ישמעו ישראל בתוכחתם של מ"ח הנביאים ויחזרו בתשובה, יסמוך אותם הקב"ה בטבעות שהן בצורת אות ס' בבחינת "סומך ה' לכל הנופלים".

על פי האמור מפרש ה"חתם סופר" מה שכתוב במגילה: "ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צורר היהודים", כי

בשעה שאין ישראל שומעים בתוכחתם של מ"ח הנביאים, מסיר הקב"ה כביכול את טבעתו שהיא בצורת אות ס' מעל ידו, ומוסרה ח"ו להמן הרשע וכוחותיו הרעים, שיבטלו את הסמיכה בישראל כדי שיחזרו בתשובה מתוך הצרה. וזהו פירוש הכתוב: "ויסר המלך את טבעתו מעל ידו", סתם מלך הכתוב במגילה מבואר במדרש (אסתר רבה ג-י) שהוא רמז על הקב"ה, ובזמן הצרה הסיר הקב"ה כביכול את טבעתו שהיא האות ס', "ויתנה להמן בן המדתא האגגי צורר היהודים".

והנה על ידי ששלט המן הרשע כביכול על האות ס' שבה סומך הקב"ה לכל הנופלים, רצה להפיל את ישראל באות נ' שהיא בבחינת נ'פילה, וזהו הענין שייצגו חכמיו וזרש אשתו להמן לתלות את מרדכי על עץ גבוה חמישים אמה, שהוא רמז על האות נ' של נ'פילה שהיא בגימטריא חמישים.

אמנם על ידי ששבו ישראל בתשובה שלימה, ונהפוך הוא שהפיל הקב"ה את המן הרשע באות נ' של נ'פילה. וזהו שהזכירו חכמיו וזרע אשתו לשון נפילה, כשאמרו להמן (אסתר ו-י): "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תיפול לפניו". ומטעם זה נתלה המן עצמו על עץ גבוה חמישים אמה שרומז על אות נ' של נ'פילה.

**הרמז במשכן על הטבעת
שנמסרה להמן הרשע**

ה"חתם סופר" ממשיך לפרש בזה כמין חומר מה שכתוב בפרשתנו על הקרשים: "ויהיו תואמים מלמטה ויחידיו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת", על פי מה שכתוב בלידת יעקב ועשו (בראשית כה-ד): "וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה". ופירש רש"י הטעם שכתוב כאן "תומים" חסר א', ולא "תאומים" מלא, לרמז שאחד היה צדיק ואחד היה רשע, אבל בלידת פרץ וזרח מיהודה ותמר כתוב (שם לח-ז): "והנה תאומים בבטנה" מלא א', כי שניהם היו צדיקים.

כי הוא היה אביהם אשר מניצוץ נבואתו העליונה נמשכה הנבואה אל כל שאר הנביאים, וכאומרם במכילתא מאותה שעה שעמדו ישראל על הר סיני זכו להעמיד להם נביאים, אשר על כן אמרו (ב"ב עה.) פני משה כפני חמה, כי אור הלבנה והכוכבים נמשך להם על ידי השפעת אור השמש, כן היה משה בענין הנבואה עם כל שארי הנביאים."

המשכן מאיר בכל הדורות תוכחתם של מ"ח הנביאים וז' הנביאות

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברות קדשו של ה"חתם סופר", כי מ"ח הקרשים שבמשכן הם רמז על מ"ח הנביאים ואילו ז' קני המנורה הם רמז על ז' הנביאות, כי היות שמשה רבינו הקים את המשכן, וכל מה שנעשה במשכן נקרא על שמו, שהרי מטעם זה לא שלטו האויבים במשכן, כי נגזז במקום סתר כמו שהוא עצמו נגזז, כמו שכתוב (דברים לד-י): "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה".

לכן בהיותו ראש לכל הנביאים, רמז הקב"ה במשכן את מ"ח הנביאים וז' הנביאות, והשרה שם את שכינתו כמו שכתוב בפרשתנו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כי תכלית עשיית המשכן היא שכל מי שחטא יביא שם קרבן, ויתעורר בתשובה מתוך רחמים וחסדים מהאור הגדול של מ"ח נביאים וז' נביאות, שקיבלו את יניקתם ממשה רבינו אדון כל הנביאים, שכבר קיבל את כל נבואתם בהר סיני.

לכן הקדים הקב"ה להזהיר אותנו בפרשה זו בעמידת הקרשים כמו שפירש ה"חתם סופר": "ויהיו תואמים מלמטה", שנשמע בתוכחתם של מ"ח הנביאים להיות צדיקים למטה, שאם לא כן "ויחדיו יהיו תמים", שיהיו צדיקים ורשעים, "על ראשו אל הטבעת האחת", יסיר הקב"ה המלך העליון את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן כדי שיחזרו ישראל בתשובה.

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שדרשו בספרי: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - "בכל מקום שנאמר לי קיים לעולם ולעולמי עולמים", וכן מה שדרשו בגמרא מקרא שכתוב: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, שעומדין לעולם ולעולמים". כי בכך ביקשו חכמינו ז"ל ללמדנו, כי קדושת המשכן שכללה מ"ח קרשים עם ז' קני המנורה כנגד מ"ח נביאים עם ז' נביאות קיימת לעד אפילו בגלות.

כוחו של משה רבינו גם אחרי פטירתו

יש להוסיף תבלין על פי מה שכתוב בפטירתו של משה רבינו (שם ה): "וימת שם משה עבד ה'

חתם סופר: הטבעות בצורת אות ס' חיברו בין הקרשים לרמז שבזכות דברי הנביאים "סומך ה' לכל הנופלים"

"ויסר המלך" העליון הקב"ה "את טבעתו" האות ס' "מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא", כדי שיחזרו ישראל בתשובה

שפת אמת: מה שקיבלו ישראל את התורה בכפיה הוא בגלל קליפת עמלק שהשאיר את ארסו בישראל

מטעם זה אחרי נס פורים שנהרגו זרע עמלק בבחינת מחיית עמלק קיימו וקיבלו ישראל את התורה מאהבה

יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירות למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירת למוטב". הרי לנו דברים ברורים שאם היו זוכים ישראל לשמוע בתוכחתם של מ"ח נביאים וז' נביאות, לא היה צריך להעמיד עליהם מלך כהמן שיחזירם למוטב, אולם מאחר שלא שמעו בקול הנביאים והנביאות, העמיד הקב"ה עליהם מלך כהמן שהחזירם למוטב.

נקדים עוד אחד מיסודות האמונה, שכל דברי הנביאים כבר נאמרו למשה מסיני, כמו שכתוב (שמות כד-יב): "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם", דרשו על כך בגמרא (ברכות ה.): "לוחות אלו עשרת הדברות, תורה זה מקרא, והמצוה זו משנה, אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים, להורותם זה גמרא, מלמד שכולם ניתנו למשה מסיני". נמצא לפי זה כי כל דברי מ"ח הנביאים וז' הנביאות כבר נאמרו למשה מסיני.

ענין זה מתבאר ביתר שאת על פי המבואר במדרש (דבר ג-ט) כי משה רבינו נקרא "אב לכל הנביאים". וזהו המקור שאנו מזכירים בתוך י"ג עיקרי האמונה, המיוסדים על דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין פ"י מ"א): "אני מאמין באמונה שלמה שכל דברי נביאים אמת. אני מאמין באמונה שלמה שנבואת משה רבנו עליו השלום היתה אמיתית, ושהוא היה אב לנביאים, לקודמים לפניו ולבאים אחריו".

והנה הטעם שמשה רבינו נקרא "אב לכל הנביאים", הוא כי כמו שהאב משפיע לכל צאצאיו, ולולי הוא לא היה נולדים בעולם, וגם אחרי לידתם הוא מחיה ומגדל אותם, כך משה רבינו הוא הצינור הקדוש המשפיע מנבואתו לכל הנביאים, כמו שביאר המגיד מדובנא זצ"ל ב"אהל יעקב" פרשת תצוה (בפסוק וכפר אהרן) הטעם שנקרא משה רבינו אב לנביאים:

"נבואת משה ע"ה היתה כוללת מה שהתנבאו כל הנביאים, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש,

הנה כי כן זהו שרמז לנו הכתוב במ"ח הקרשים שהיו במשכן, שהם רמז על מ"ח הנביאים שקמו לישראל להחזירם בתשובה: "ויהיו תואמים מלמטה", התכלית הנרצית היא שישמעו ישראל בקול תוכחתם של מ"ח הנביאים, עד כדי כך שכולם יהיו בבחינת "תואמים" מלא א', כולם צדיקים למטה בעולם הזה.

אולם מזהיר הכתוב שאם חס ושלום לא יהיו "תואמים" צדיקים, כי לא ישמעו בקול תוכחתם של מ"ח הנביאים, אלא "ויחדיו יהיו תמים", שיהיו בבחינת "תמים" חסר א' אחד צדיק ואחד רשע, כי אז יפעל הקב"ה "על ראשו אל הטבעת האחת", שיסיר את טבעתו למעלה שהיא רמז על האות ס', ויעמיד עליהם מלך כהמן שיחזיר אותם למוטב. אלו דבריו הקדושים בתוספת ביאור.

יומתק להבין לפי זה מה שכתוב במגילה בעת הישועה (אסתר ח-א): "ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי", על ידי שחזרו ישראל בתשובה בזכות מרדכי, החזיר הקב"ה מלכו של עולם את הכח של האות ס' למרדכי הצדיק, שימשיך לישראל את ישועתו של הקב"ה שיסמוך אותם בבחינת: "סומך ה' לכל הנופלים".

משה רבינו השפיע מנבואתו על מ"ח הנביאים וז' הנביאות

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברות קדשו של ה"חתם סופר" ז"ע, לשם מה רמז לנו הקב"ה במשכן שהיו שם מ"ח קרשים כנגד מ"ח נביאים, והמנורה שהיו בה ז' קנים כנגד ז' נביאות שעתידיים לקום לישראל, על פי מה ששינינו בגמרא (סנהדרין יז:): "רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע, אם אין עושין תשובה אין נגאלין, אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב".

כאשר נתבונן נראה שרבי יהושע רמז בדבריו על מאמר חכמינו ז"ל הנ"ל: "גדולה הסרת טבעת

בארץ מואב על פי ה', ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור". שנינו על כך בגמרא (סוטה יד.): "מפני מה נקבר משה אצל בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור". וכתבו בתוספות (ד"ה מפני): "ומדרש אגדה, בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בכנות מואב, באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו, וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום שקעו משה רבינו".

הרי לנו הכח הגדול של משה רבינו להשפיע מקדושתו גם אחרי פטירתו ממקום שנגזז שם, ומזה נשכיל להבין שגם המשכן מעשה של ידיו של משה שנגזז במקום סתר עומד לעולמי עולמים, להשפיע לנו ממקום גניזתו גם בגלות, שנוכל להתעורר בתשובה מדברי התוכחות של מ"ח הנביאים וז' נביאות מתוך רחמים וחסדים, ולא נצטרך להמתין ח"ו שיעמיד הקב"ה עלינו מלך כהמן.

ועתה בא וראה כי גם ז' קניי המנורה שהם כנגד ז' נביאות מאירים לישראל גם בגלות. דבר זה אנו למדים מדברי ה"חידושי הרי"ם" ב"ספר הזכות" (פרשת בהעלותך), שמבאר כוונת המדרש (במד"ר טו-ו): "אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תתיירא לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו".

ותמה הרמב"ן, איך שייך לומר: "אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו", הלא אחרי החורבן נתבטלה מצות הדלקת המנורה. ומיישב החידושי הרי"ם על פי מה שמחדש חידוש גדול, כי המנורה נגנזה בעוד נר מערבי דולק ועדיין הוא דולק במקום שנגזז. הרי לנו דברים ברורים שגם המנורה מאירה לישראל גם אחרי שנגנזה.

עמלק גרם שיקבלו ישראל את התורה בכפיה

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר לפי זה מה שידוע כי הציווי לעשות המשכן היה כדי לכפר על חטא העגל, כמו שכתב (שמות לח-כא): "אלה פקודי המשכן משכן העדות". ופירש רש"י (שם): "משכן העדות, עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על

מעשה העגל שהרי השרה שכנינו ביניהם". וצריך ביאור איך זה מתקשר עם דברי ה"חתם סופר", שהיו במשכן מ"ח קרשים כנגד מ"ח נביאים וז' קניי המנורה כנגד ז' נביאות.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שדרשו בגמרא (שבת פח). מה שכתוב במתן תורה (שמות יט-יז): "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רבי אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רבי אחא בר יעקב מאכאן מודעא רבה לאורייתא [רש"י: "שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקיבלתם עליכם, יש להם תשובה שקיבלוה באונס"]. אמר רבא, אף על פי כן הדור קיבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב (אסתר ט-יז) קיימו וקיבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר".

והנה ב"שפת אמת" (פורים תרמ"ה ותרנ"ד) מבאר ביאור נפלא, על מה שלא קיבלו ישראל את התורה מאהבה במתן תורה, ואילו אחרי נס פורים קיבלו את התורה מאהבה, כי הסיבה שקיבלו ישראל את התורה בשעת מתן תורה רק בכפיה, היא בגלל קליפת עמלק שנלחם עם ישראל והכניס בהם ארס, שגרם להם שלא יקבלו את התורה מאהבה, ולכן אחרי נס פורים בתליית המן ובניו והניצחון על אויבי ישראל מזרע עמלק שהיה בבחינת מחיית עמלק, כבר יכלו ישראל לקבל את התורה מאהבה.

ונראה כי רעיון נשגב זה של ה"שפת אמת" מתאים להפליא עם מה שביאר (פרשת יתרו תרל"ה סוף דיבור הא'), כי מה שחטאו ישראל בעגל הוא בגלל הארס שהשאיר בהם עמלק כשנלחם עמהם, בלשון קדשו: "ובוודאי כל הקלקולים שנעשה אחר כך בעגל, הכל היה על ידי עמלק הרשע ימח שמו". וכן כתב עוד (פורים תרל"ו): "והאמת כי כל חטא העגל בא על ידי הרשע עמלק, אשר ערבב אותנו קודם קבלת התורה וזרק ארס ושאור שבעיסה".

יהושע שמע בחטא העגל את "קול מלחמה" עם עמלק

מה נפלאים הם דברי ה"שפת אמת" (פרשת פרה תרל"ח), שמבאר בזה מה שאמר יהושע למשה כשנתקברו אל המחנה אחרי שחטאו ישראל

בעגל (שמות לב-יז): "וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה". מבאר ה"שפת אמת" כי יהושע הרגיש ברוח קדשו כי מה שחטאו בעגל, הוא שריד ממלחמת עמלק שהוא עצמו נלחם עמו, כמו שכתוב (שם יז-ט): "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הילחם בעמלק".

כאשר נתבונן נראה כי שני הביאורים של ה"שפת אמת" עולים בקנה אחד כפתור ופרח, כי הארס שהשאיר עמלק בישראל גרם שלא יקבלו את התורה בשעת מתן תורה מאהבה, וכתוצאה מכך נפלו ברשת הערב רב שעשו את העגל. נמצא לפי זה כי קליפת עמלק שגרמה שלא יקבלו ישראל את התורה מאהבה כי אם בכפיה, היא הגורמת בכל דור ודור שלא יקבלו ישראל מרצון את תוכחתם של מ"ח נביאים וז' נביאות.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מה שצוה הקב"ה לעשות המשכן כדי לכפר על חטא העגל, כי מאחר שחטא העגל היה בגלל הארס שהשאיר עמלק בישראל שלא יקבלו ישראל את התורה מאהבה, לכן צוה הקב"ה שיעשו המשכן שיש בו מ"ח קרשים עם ז' קניי המנורה כנגד מ"ח נביאים עם ז' נביאות, כדי שהמשכן ישפיע קדושה על ישראל שיקבלו את תוכחתם מרצון ולא בכפיה.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו להבין הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל להקדים את הקריאה בפרשת זכור לפני הקריאה במגילת אסתר בפורים, כי הקריאה בפרשת זכור היא ציווי: "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים", שהכניס בך ארס שגרם לך לקבל את התורה בכפיה, וכתוצאה מכך נכשלת בחטא העגל, ועל כך נצטוונו: "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים".

והנה כפי שכבר נתבאר תיקן מרדכי עוד בימי אחשוורוש, לקרוא בשבת שלפני המלחמה עם אויבי ישראל מזרעם של עמלק מצות זכירת ומחיית עמלק, ובזכות כך זכו ישראל לקיים בפורים בפועל מצות מחיית עמלק במפלת המן וזרעו, ועל ידי ביטול קליפת עמלק קיימו וקיבלו ישראל את התורה מאהבה, על כן בכל שנה צריך להקדים זכירה לעשיה כדי שנקבל עלינו עול תורה באהבה וברצון.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com